

Pokopališče v Dražgošah

Janko Pintar
Janko Jelenc

Panorama Dražgoš z označbo lege starega in novega pokopališča.

Nekaj zgodovine

Prvotno je vas Dražgoše spadala pod starološko, kasneje pa pod selško župnijo. Leta 1756, v času Marije Terezije, je bil pri cerkvi sv. Lucije v Dražgošah ustanovljen vikariat. Leta 1876 so Dražgoše postale samostojna župnija.

Pavle Blaznik navaja v Kolonizaciji Selške doline, da je bilo v Dražgošah:

	Leta 1291	Leta 1500	Leta 1825	Današnje stanje
Pri cerkvi	8 kmetij	8 kmetij	8 kmetij + 18 kajž	7 kmetij
Na pečeh	9 kmetij	9 kmetij	9 kmetij + 20 kajž	6 kmetij
V Jelenščah	2 kmetiji	2 kmetiji	2 kmetiji + 3 kajže	1 kmetija

Iz pregleda se vidi, da so bile Dražgoše poseljene že zelo zgodaj. Od 15. stoletja naprej je naraslo število kajzarjev, kar je verjetno povezano z rudarjenjem in pridelavo oglja na Jelovici.

Številni dokumenti in pričevanja iz preteklosti Dražgoš so se v viharnih letih druge svetovne vojne za vedno izgubili ali so bili uničeni.

Prvič se omenja cerkev na dominantnem mestu nad vasjo leta 1535. Bila naj bi manjša in pomaknjena bolj proti pokopališču. V preteklosti so pri kopanju grobov (po pripovedovanju Kališnikarjevega Maksa) naleteli na temelje prvotne cerkve. Pod pečevjem Dražgoške gore je bila v letih 1642–47 na tem mestu sezidana večja cerkev sv. Lucije. Pred njo in delno ob spodnjem zidu je bilo pokopališče.

Dražgoše je za vedno zaznamovalo leto 1942. Od 9. do 11. januarja so Nemci napadli partizane (takrat so jih ljudje imenovali še gošarji), ki so se tu zadrževali. Ko so se partizani umaknili, so se Nemci znesli nad nedolžnim prebivalstvom. Zažgali so hiše, postrelili in zažgali so veliko domačinov, otroke in žene pa odgnali. V naslednjih tednih so razstrelili zidovje hiš, župnišča in cerkev.

Kljub uničenju vasi in množici žrtev pa so Dražgošani vztrajali. Proti koncu vojne so že dosegli, da so začeli z obnovo hiš in zaselkov. Intenzivneje so nadaljevali po letu 1945. Zrasle so barake, med njimi tudi tista za cerkev. Z vračanjem življenja v porušene Dražgoše je rasla tudi želja po obnovi cerkve. 13. junija 1945 so imeli prvo mašo na ruševinah cerkve.

Nato so Dražgošani začeli pravi križev pot v boju za gradnjo nove cerkve.

Številne birokratske ovire so s svojo neomajnostjo premagali in leta 1966 je bila po načrtih arh. Toneta Bitenca zgrajena nova cerkev. Postavili so jo nižje od stare cerkve. Še vedno pa je ostala romarska. Zato ima posebno častno mesto na veliki oltarni freski prav sv. Lucija, ki jo je slikar Stane Kregar upodobil kot zaveznico preizkušenih, a globoko vernih prebivalcev teh krajev.

Zgodovina, ki si tukaj podaja roko s pobožnostjo ljudi, je tisto, kar tudi danes privablja častilce sv. Lucije v Dražgoše. Kot zanimivost naj omenim, da se v Nadškofijskem arhivu in NUK-u hranita dve knjižici, tiskani leta 1750, v katerih sta opisana dva čudeža, ki sta se zgodila v preteklih letih v Dražgošah.

Staro pokopališče

Staro pokopališče ima parcelno št. 522 in je v lasti Občine Železniki. Veliko je približno 400 kvadratnih metrov. Do leta 1956 pa je bilo, tako kot več drugih parcel (skupno 22), v skupnem lastništvu kmetij in kajzarjev Pri cerkvi.

Stara cerkev je na parcelni št. 118 in je v lasti Župnije Dražgoše.

Po tem, kako je bila stara cerkev skupaj s pokopališčem obzidana z obzidjem in opornimi zidovi ter s stopniščem s spodnje strani, bi lahko sklepali, da je

Stara cerkev s pokopališčem spredaj.

Nova cerkev sv. Lucije in novo pokopališče.

Staro pokopališče

Tloris stare cerkve s pokopališčem.

bil celoten prostor (cerkev in pokopališče) zgrajen v istem času.

Zaradi stalnega prekopavanja in uničenja stare drenaže pri porušitvi cerkve se je oporni zid pod pokopališčem v petdesetih letih prejšnjega stoletja pričel podirati. Sanacija bi bila zelo draga in v tistem času skoraj nemogoča. Pa tudi del pokopališča pod spodnjim zidom cerkve je bil zasut.

Na starem pokopališču je bila tako zadnja pokopana 12. 4. 1961 Primčkova mama – Habjan Marija, stara 66 let.

Nagrobniki in nagrobni napisi

Na starem pokopališču najdemo nagrobnike različnih oblik, od bolj mogočnih do enostavnejših. Verjetno so se v različnih obdobjih uveljavljali različni stili. V več stoletjih so se nabrale različne oblike.

Izgled nagrobnikov na starem pokopališču je zelo pester, kar opazimo tudi na fotografijah. Na nagrobnikih najdemo letnice od 1800 naprej. Starejših nisem odkril. Mogoče so uliti nagrobniki starejši, vendar na njih ni letnic.

Prav tako so tudi napisi na nagrobnikih zelo raznoliki. V njih se skriva stara ljudska modrost in moč

na vera. Tiste, ki sem jih uspel razbrati, navajam. Poleg teh napisov so navedeni priimki in imena ter datum rojstva in smrti. Ni pa na njih hišnih imen. Na novem pokopališču so ta navedena pogosto. Veliko grobov pa je bilo le v obliki gomil.

Napisi na nagrobnikih:

*Kratko življenje bridko ločenje
A svidenje srečno bo trajalo večno*

Naj v miru počivajo

*Ne žalujte zapuščeni
Kdor v grobu počiva je srečen
Saj tu kratko je življenje*

*Nasvidenje nad zvezdami
Solza moja grob vam bo rosila*

Dokler naju smrt ne bo združila

*Domovja sreči pravi
Med svetnim hrupom ni
Tam gori na višavi
Naš zlati dom stoji*

Pogreb na starem pokopališču l. 1926.

Novo pokopališče

Za pokopališče je bilo treba poiskati novo lokacijo, ki je bila tako kot lokacija za novo cerkev bližje glavnim prometnicam.

V letu 1959 so pri KO (krajevni odbor) imenovali skupino za izgradnjo novega pokopališča. V njem so bili Ludvik Jelenc – Kopeč, kot predsednik in člani: Andrej Marenk – Pirk, Franc Kavčič – Hkavšč, in Franc Šolar – Tomažovc.

Pri takratnih oblastnikih je ideja o izgradnji novega pokopališča naletela na dokaj negativen odziv. Predlagali so, da bi Dražgošane pokopavali na pokopališču v Selca. S tako rešitvijo se Dražgošani niso strinjali. Vztrajali so, da se novo pokopališče zgradi v Dražgošah.

Dogovorili so se, da bo novo pokopališče na mestu, kjer so do takrat stali Pirkova in Jurcova baraka. Zemljišče je bilo Pirkovo. Pirk je v zameno za to dobil zemljišče Na pečeh, katerega lastnica je bila Obnovitvena zadruga.

Novo pokopališče je sedaj vpisano v katastru pod številko 473/2. Velikost parcele je 1.000 kvadratnih metrov in je v lasti Občine Železniki.

Novo pokopališče je obzidano s kamnitim zidom, visokim 1,7 metra. Tudi pomožni prostori so sezida-

ni iz kamnja. Vse uporabljeno kamenje je Pirkov Polde – sedaj gospodar na Pirkovi kmetiji, navozil z ruševine stare cerkve s konjem. Zidarska in ostala dela so opravili zidarji iz Prekmurja. Financiranje izgradnje novega pokopališča je bilo izpeljano tako, da je vsaka hiša prispevala takratnih 2.000 din. Ostalo je bilo plačano iz vračil posojila, ki ga je dala Obnovitvena zadruga pred ukinitvijo novoustanovljenemu podjetju Tehnica Železniki. Tehnični prevzem pokopališča je bil opravljen 21. 10. 1961. Uporabno dovoljenje je bilo izdano 3. 11. 1961.

10. 3. 1962 je bilo izdano dovoljenje za prekop pokojnikov s starega na novo pokopališče. Tako je bilo, na željo domačih, prekopanih 15 oseb.

Dražgošani so želeli opraviti tudi blagoslovitev novega pokopališča. Z OLO Škofja Loka je 21. 10. 1961 prišla prepoved z obrazložitvijo, da je tak obred predviden samo za cerkvene pogrebe.

Novo pokopališče leži nekako 100 metrov nižje od nove cerkve. Na novem pokopališču je bila prva pokopana 5. 9. 1961 Šimnova mama – Antonija Habjan, stara 78 let.

Na novem pokopališču se takoj opazi, da so grobovi večji. Tudi površina novega pokopališča je večja – približno 600 kvadratnih metrov. Trenutno je 55 grobov. Nekaj prostorov je še prostih. V zadnjem

Pirkova in Jurcova baraka.

Pogreb Pikcove mame na novem pokopališču.

času je opaziti, da so novi grobovi manjši, ker se vedno bolj uveljavljajo žare.

Nagrobniki so skoraj vsi v obliki marmornih plošč, kar je razvidno tudi s fotografij. Izjemo predstavlja le nagrobnik Nžetove družine (Šolar), ki je prenesen s starega pokopališča.

Napisi so dokaj enotni. Naveden je priimek družine in domače hišno ime. Ob imenu pokojnika je naveden tudi datum rojstva in smrti. Spodaj na plošči je na nekaterih grobovih napis:

- *Počivajte v miru.*
- *Naj počivajo v miru.*
- *N. P. v M.*

Pokopališče deluje nekako 50 let. Kot nagrobniki so se v tem času uveljavile predvsem marmorne plošče brez kakšnih značilnih napisov.

Pokopališki red:

Predpisan s strani občine.

Pogrebni red:

Jamo za pokop pokojnika skopljejo sosedi.

Do druge svetovne vojne je to delal mežnar. Po vojni so grobove kopali Kališnikarjevi.

Zadnji je kopal grobove na starem pokopališču Maks Lotrič. Na novem pokopališču so to prevzeli sosede. Pogreb organizirajo in vodijo sosede: En sosed nosi pogrebno luč, drugi sosed nese pogrebni križ, štirje sosedi pa krsto. Zadnjih nekaj let krsto peljejo na pogrebem vozičku. Nekdaj, pred vojno, so vsi sosede prinesli navito svečo (štreno). Teh pet sveč so potem povili skupaj, kar pa je zelo močno gorelo in povzročilo veliko voska na pogrebčevih rokah in tudi po tleh v cerkvi. Zato je že župnik Hiti uvedel pogrebno svetilko, v kateri je gorela le ena sveča. Pogrebci po pogrebu, ko domači in sorodniki odidejo, grob tudi zasujejo. Duhovnik z ministranti pogreb pričaka na začetku parkirnega mesta pred cerkvijo. Od tu odidejo skupaj v cerkev k pogrebni maši. Včasih, pred vojno, je bil pogreb z mašo vedno dopoldne. Popoldanske maše so bile uvedene po drugi svetovni vojni.

Zvonjenje:

Ko človek umre, domači o tem obvestijo zvonarja. Ta naznani smrt z zvonjenjem z malim zvonom – navčkom. To zvonjenje imenujejo tudi klenkanje:

- otroku klenka brez presledka (ne premolkne),
- ženski z enim presledkom,
- moškim z dvakratnim presledkom.

Pred vojno je zvonilo kmetom štiri cuge z vsemi tremi zvonovi, bajtarjem pa le tri cuge.

Po vojni zvonijo vsem enako po tri cuge z vsemi tremi zvonovi. Za otroke prav tako po tri cuge, vendar le z malim in srednjim zvonom. Tako se za vsakega umrlega do pogreba zvonijo trikrat.

Pri pogrebu:

- Z zvonjenjem se oznanjuje pogrebna maša eno uro in še četrto ure pred pričetkom pogrebne maše. Pred mašo se zvonijo še od takrat, ko se z zvonika opazi pogrebni spreved, do vstopa v cerkev.
- Po koncu maše se zvonijo do vstopa pogrebnega spreveda na pokopališče.

